

František Bodlák¹

Statutární ředitel v monistickém systému akciové společnosti

Klíčová slova: *monistický systém správy, akciová společnost, statutární ředitel*

Úvod

Počátek roku 2014 se nesl v duchu radikální až diskontinuitní rekodifikační změny civilního práva, která se zcela logicky dotkla i práva korporátního. V korporátních otázkách je vedle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen „OZ“) nositelem této změny především zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále jen „ZOK“]. Jednou ze změn (nikoliv však novinkou), kterou rekodifikace přinesla, je i úprava monistického systému řízení a kontroly, který byl národnímu řádu známý pouze ve speciální úpravě evropské akciové společnosti (zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění, ve spojení s Nařízením rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti ES). Statutárním orgánem akciové společnosti, která v souladu se ZOK optuje pro monistický systém, je dle zákonné dikce statutární ředitel. Cílem tohoto příspěvku je podrobit zkoumání, nikoliv však, s přihlédnutím k jeho možnému rozsahu, zcela vyčerpávajícímu, postavení tohoto orgánu obchodní korporace v rámci struktury akciové společnosti a jeho interakci s dalšími orgány obchodní korporace. S ohledem na skutečnost, že jedním z mnoha inspiračních zdrojů rekodifikačního úsilí byl také italský občanský zákoník² - Codice Civile³ – (dále jen „CC“), bude v rámci tohoto článku učiněn drobný exkurz do italského práva a jeho úpravy monistického systému řízení a kontroly s akcentem na pozici generálního ředitele (*direttore generale*) a jeho koexistenci se správní radou (*consiglio di amministrazione*). Prostřednictvím tohoto exkurzu se autor pokusí poukázat na některé odlišnosti a koncepční směřování obou národních úprav.

1) Entrée do monistického systému

Klasický monistický systém je systém historicky inspirovaný úpravou *common law* (*one – tier system*) a tato inspirace se různě projevila napříč Evropou v rámci národních řádů. Klíčovým orgánem je v tomto systému správní rada („*board of directors*“), která plní jak funkci centrálního manažerského - správního tělesa, tak

---

¹ Mgr. František Bodlák - je absolventem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (2010), v současní době externím doktorandem na katedře obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (od roku 2012) a podnikovým právníkem

² HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN: 978-80-7208-923-9, s. 179.

³ Regio decreto 16. marzo 1942 – XX, n. 262, Codice Civile

kontrolního orgánu zároveň⁴ s tím, že v rámci správní rady se vyskytují dva typy jejích členů, a to členové výkonní a nevýkonní.⁵ Mezi státy preferujícími monistický systém v rámci struktury akciové společnosti můžeme zařadit např. Francii⁶ či Švýcarsko⁷. Jiné právní řády, ač obsahují možnost volby v rámci interní struktury pro akciové společnosti ve prospěch monistického systému, spíše preferují systém dualistický, a to i z pohledu právní praxe (např. Německo a s určitou výhradou právě Itálie⁸).

Český právní řád před rokem 2014 znal monistický systém pouze v rámci evropské společnosti, a to z důvodu absence takové úpravy v rámci právní úpravy akciové společnosti obsažené v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném ke dni 31.12.2013. Úprava obsažená v zákoně o evropské společnosti⁹ byla, s ohledem na odpadnutí výše uvedeného důvodu, ve své podstatě zrušena¹⁰ okamžikem, kdy nabyl účinnosti ZOK. Český zákonodárce ovšem pojal dotčené části ZOK diskontinuitně k úpravě v zákoně o evropské společnosti¹¹.

Český zákonodárce, stejně tak jako mnoho jiných evropských jurisdikcí, zcela zřejmě upozadil monistický systém do pouhé alternativy vnitřního uspořádání akciové společnosti. Preference dualistického systému, jakožto tradičního systému v naší právní oblasti, je zřejmá i z ustanovení § 396 odst. 3 ZOK.

Zákonnou definici monistického systému nalezneme v ustanovení § 396 odst. 2 ZOK, které jej charakterizuje jako systém vnitřní struktury společnosti, ve kterém se zřizuje správní rada a statutární ředitel. Tento systém je dále upraven v ustanovení § 456 a následujícím ZOK a zákonná úprava je charakterizována značným využitím analogie úpravy dualistického systému. Z legální definice je zcela zřejmé, že český zákonodárce přistoupil k monistickému systému řízení svébytným způsobem, jelikož vedle valné hromady zakotvil další dva obligatorně zřizované orgány - správní radu a statutárního ředitele (nadaného výkonnou mocí) – což dílčím způsobem koliduje

---

⁴ ČERNÁ, S., Obchodní právo. Akciová společnost, díl 3. ASPI Praha. 2006, s. 219, ISBN 80-7357-164-1.

⁵ Autor si je vědom, že se jedná o dílčí zobecnění a monistický systém je s určitými odchylkami upraven v různých jurisdikcích různě, a to s většími či většími výhradami oproti pojetí *common law*. Pro účely tohoto článku je však toto zobecnění dostačující.

⁶ jejíž úprava byla inspirací pro právní úpravu monistického systému Evropské společnosti

⁷ jehož úprava ovšem umožňuje velmi těsné přiblížení se systému dualistickému (srov. KUNZ, P. V. Swiss Corporate Governance – an Overview, 2010, s. 107 [on line] dostupné na: http://www.iwr.unibe.ch/content/e7137/e7138/e8539/e8655/099-134KUNZ_ger.pdf, citováno 13.8.2014

⁸ srovnej dále poznámku pod čarou č.13.

⁹ zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění

¹⁰ Zachována zůstala toliko pouze úprava minimálního a maximální počtu členů správní rady (§ 26 zákona o evropské společnosti).

¹¹ „Oproti francouzské úpravě však české pojetí nesleduje výslovně tamní pojetí, ale využívá také jednodušší úpravy švýcarské .... Mimo jiné i proto se nesleduje koncepce zákona o evropské společnosti“ in HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN: 978-80-7208-923-9, s. 161

s ryzím pojmáním „monistického systému“ a část doktríny v návaznosti na uvedené si klade otázku, zda se stále jedná o „pravý“ monistický systém¹².

V rámci italského korporátního práva monistický systém („*sistema monistico*“) představuje jeden ze tří aprobovaných systémů řízení a kontroly¹³, byť je nutné konstatovat, že nepatří mezi preferované, a to jak samotným zákonodárcem, tak korporátní praxí¹⁴. Italský zákonodárce konstruuje, zcela v duchu anglosaského pojetí akciové společnosti, orgány akciové společnosti tak, že jednatelská a kontrolní funkce je svěřena *Consiglio di amministrazione*¹⁵ (správní rada, dále také jen „CdA“) jmenovaná valnou hromadou a *Comitato per il controllo sulla gestione* (dále také jen „Cocoge“), který je ustanoven uvnitř CdA plní funkce v tradičním systému vlastní *Collegio sindacale* (dozorčí radě) a jehož členové musejí splnit různé podmínky nezávislosti a profesionality. V rámci italského monistického systému tedy dochází k situaci, kdy „kontrolovaní“ (tj. CdA) volí ze svého středu „kontrolory“ (tj. Cocoge). Hned na úvod je nutné podotknout, že italský legislativní rámec nezná „statutárního ředitele“ v aktuálním „českém“ pojetí a nejbližší je tomuto institutu (spíše však označením a faktickými pravomocemi, než samotným právním postavením) institut *direttore generale*.

2) Postavení a působnost statutárního ředitele

Statutární ředitel představuje *ex lege* statutární orgán akciové společnosti, která optuje pro monistický systém řízení a kontroly. Jak již bylo pojednáno výše, sama tato skutečnost vzbuzuje určité rozpaky, jelikož se odklání od úpravy monistických

---

¹² DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 65.

¹³ Dalšími systémy jsou:

- (i) **tradiční systém (*sistema tradizionale*)**, který je založen na rozdělení správy (resp. jednatelské pravomoci) a kontroly mezi dva orgány akciové společnosti, které jsou voleny valnou hromadou. Jednatelským orgánem je *Consiglio di amministrazione* (tj. představenstvo-správní rada) a výkon kontrolní funkce je svěřen *Collegio sindacale* (tj. dozorčí rada), které ovšem byla odebrána pravomoc účetní kontroly, která je svěřena třetímu, vnějšímu subjektu (*revisore contabile* nebo *società cantabile*).
- (ii) **dualistický systém (*sistema dualistico*)**, inspirovaný německou právní úpravou. Jeho základem je zřízení dvou orgánů, a to kontrolního *Consiglio di sorveglianza* (tj. dozorčí rada), který je jmenován valnou hromadou a jednatelského *Consiglio di gestione* (tj. představenstvo), který je jmenován přímo *Consiglio di sorveglianza*. Do působnosti *Consiglio di sorveglianza* patří různé činnosti, které jsou v tradičním systému vlastní valné hromadě (např. schvalování účetní závěrky). I v tomto systému je pravomoc účetní kontroly svěřena třetímu, vnějšímu subjektu (*revisore contabile* nebo *società cantabile*). Z uvedeného plyne, že v rámci tohoto systému je částečně oslabena pozice valné hromady (viz CAMPOBASSO, G.F. *Diritto commerciale 2, Diritto delle società*. 6. Vydání. Torino: UTET, 2008 s. 308-309, ISBN 978-88-598-0035-4).

¹⁴ V roce 2009 existovaly na italské burze toliko pouze 4 společnosti, které si za svůj vnitřní systém řízení a kontroly zvolily právě monistický systém (in ASTORI, R., BOSETTI, L. *Crisi economica e modelli di corporate governance*, s. 22, [on-line], dostupný na <http://www.unibs.it/sites/default/files/ricerca/allegati/Paper97.pdf> citováno 17.8.2014).

¹⁵ Vzhledem na terminologickou neostrost českého jazyka a možné riziko nepřesného překladu bude v tomto příspěvku používáno zásadně italské terminologie s případným českým dovětkem, a to zejména tam, kde by nahrazení českým ekvivalentem mohlo způsobit nesnáze či zmatečnost textu.

akciových společností obsažené v inspirujících právních řádech (a to jak francouzském, tak např. i italském). Samotné vymezení působnosti tohoto orgánu akciové společnosti je z větší části konstruováno odkazem (§456 odst. 1 ZOK) na úpravu dualistickou¹⁶, což přináší mnohé interpretační a aplikační problémy.

Statutárním ředitelem se může stát pouze fyzická osoba splňující podmínky ZOK stanovené pro členství v představenstvu. Osoba způsobilá stát se statutárním ředitelem tedy musí být svéprávná, bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání¹⁷ a u níž nenastala překážka provozování živnosti. Za určitou překážku ve výkonu funkce lze také považovat členství ve správní radě, s výjimkou samotného předsedy správní rady, který může být jmenován statutárním ředitelem.

Ustanovení § 463 odst. 4 ZOK stanoví, že statutárnímu řediteli náleží obchodní vedení společnosti¹⁸. Uvedená pravomoc je ovšem omezena působností správní rady na poli obchodního vedení, která dle explicitní zákonné úpravy (§ 460 odst. 1 ZOK) určuje základní zaměření obchodního vedení, tedy mantinely a dlouhodobé cíle, jež musí statutární ředitel dodržovat. Otázkou zůstává, zda si správní rada na základě ustanovení § 460 odst. 2 ZOK¹⁹ může nad rámec vymezených mantinelů na sebe atrahovat i rozhodnutí o záležitostech spadajících do běžného obchodního vedení. J. Dědič s J. Lasákem se kloní k pozitivní odpovědi na tuto otázku^{20 21}. S ohledem na racionální výklad dotčených ustanovení ZOK je nutné jim dát za pravdu. Opačný přístup, tj. akcentace výlučnosti působnosti statutárního ředitele v oblasti obchodního vedení (§ 463 odst. 4 ZOK), by ve spojení s neostrotí hranice mezi základním zaměřením obchodního vedení a samotným obchodním vedením, způsobovala nemalé výkladové obtíže. V konkrétním případě totiž může být značně obtížné určit, zda již konkrétní rozhodování správní rady překračuje stanovenou hranici. Lze tedy očekávat, že právní praxe bude nedočkavě očekávat upřesňující judikaturu Nejvyššího soudu České republiky v této otázce, která buďto definuje tenkou linii mezi působností správní rady a statutárního ředitele nebo přičkne správní

¹⁶ Obdobně k tomu přistoupil i italský zákonodárce v návaznosti na tradiční systém kontroly a řízení (viz např. článek 2409 novies decies CC) avšak uvedený postup je předmětem doktrinní kritiky, a to z důvodu vzniku výkladových nejistot a určitého zpoštění alternativních modelů corporate governance (viz Documenti Ariseia, documento n.67, Il Sistema di amministrazione e controllo monistico, s. 8, [on-line] dostupný na <http://www.irdcec.it/system/files/imce/aree-tematiche/ari/docari67.pdf>, citováno 10.08.2014).

¹⁷ zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹⁸ V rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 479/2003 ze dne 25.08.2004 uveřejněné pod číslem 80/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyšší soud ČR uvedl, že obchodním vedením je „řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech“; dostupné na www.nsoud.cz.

¹⁹ Disponuje tzv. zbytkovou působností.

²⁰ DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 99; příklon k opačnému přístup však lze implicitně dovodit u I. Štenglové, která je toho názoru, že „do působnosti správní rady nepatří zřejmě ani věci spadající do působnosti statutárního ředitele“, in ŠTENGLLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2013 s. 721, ISBN 978-80-7400-480-3.

²¹ Obdobně též B. Havel, který nevyločil možnost stanovami přenést obchodní vedení na správní radu in HAVEL B., A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 174.

radě shora uvedenou možnost atrahování si jednotlivých otázek obchodního vedení. Je však nutné podotknout, že i v případě správní rady ovšem platí, že není oprávněna udělovat statutárnímu řediteli pokyny do obchodního vedení.²² V případě, že by takovýto pokyn existoval a statutární ředitel by podle takového pokynu postupoval, je možné takové jednání kvalifikovat jako porušení povinnosti péče řádného hospodáře²³. Ovšem dle ustanovení § 51 odst. 2 ZOK si statutární ředitel může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace, tj. valnou hromadu nebo jediného akcionáře, o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Zde je nutné upozornit na určitou asymetrii, kdy správní rada, jak bylo pojednáno výše, stanoví základní mantinely obchodního, *in eventum* si atrahuje rozhodnutí v konkrétní záležitosti týkající se obchodního vedení, ovšem statutární ředitel si o případný pokyn týkající se obchodního vedení musí požádat valnou hromadu. Je otázkou, zda uvedená procedura byla záměrem zákonodárce, či zda se jedná o primárně nedomyšlenou vnitřní provázanost (či neprovázanost) ZOK, a to zejména z důvodu, že uvedené nastavení zcela neodpovídá pojetí „klasické“ monistické struktury. J. Lasák s J. Dědičem se domnívají, že optikou premisy vycházející z možnosti správní rady rozhodovat o konkrétní otázce obchodního vedení (viz výše), lze připustit i situaci, že statutární ředitel je oprávněn vyžádat si u správní rady pokyn týkající se obchodního vedení, a to za analogického užití ustanovení § 51 odst. 2 *in fine*²⁴. Současně však upozorňují, že nelze zcela vyloučit, že se na takové rozhodnutí (pokyn) bude pohlížet jako by nebylo přijato podle § 45 odst. 1 ZOK ve spojení s § 245 NOZ.²⁵

Italskému monistickému systému vnitřní struktury je znám pojem „generální ředitel“ („*direttore generale*“)²⁶, který je ovšem pojímán jakožto výkonný zaměstnanec akciové společnosti (*Chief executive officer - CEO*). Není tedy možné mezi statutárním ředitelem a *direttore generale* vložit rovnítko. Protože CdA je orgánem kolektivním, který sám o sobě nemůže obstarat každodenní záležitosti (day-to-day business), je CdA svěřena možnost jmenovat (a samozřejmě také odvolat) generálního ředitele. Generální ředitel („*direttore generale*“) je na vrcholu hierarchické struktury zaměstnanců²⁷. S trochou nadsázky, lze generálního ředitele označit za prvního mezi podřízenými. Jedná se o osobu, která je v přímém kontaktu se členy správní rady, uvádí v život její rozhodnutí a současně často jedná za společnost se třetími subjekty a je proto nadána rozmanitou škálou rozhodovací pravomocí ve věci řízení společnosti. Je nutné podotknout, že v italském CC absentuje legální definice osoby generálního ředitele. Ustanovení článku 2396 CC stanoví, že na generálního ředitele se aplikují veškeré normy, které upravují

²² Ustanovení § 456 odst. 1 ve spojení s § 435 odst. 3 ZOK, které zapovídá všem možnost udělovat pokyny do obchodního vedení s určitou zákonem dovolenou výjimkou- postupu podle § 51 odst. 2 ZOK (viz dále).

²³ HÁMORSKÁ, A., Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci, *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 253.

²⁴ DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 100.

²⁵ Tamtéž s. 100.

²⁶ Pouze pro úplnost uvádím, že termín „*direttore generale*“ je v rámci italského právního řádu využíván i v případě veřejných korporací jako jsou obce, nemocnice a univerzity.

²⁷ CAMPOBASSO, G.F. *Diritto commerciale 2, Diritto delle società*. 6. Vydání. Torino: UTET, 2008 s. 388, ISBN 978-88-598-0035-4.

odpovědnost členů CdA (“*amministratori*”) současně se však na něho aplikují také odpovědnostní normy pracovníprávní (a to právě z důvodu jeho postavení jako “nejvyššího” zaměstnance společnosti). V této souvislosti je nutné uvést, že *direttore generale* nese odpovědnost jak v rovině trestní (čl. 2621 a násl. CC), tak odpovědnost soukromoprávní–civilní (čl. 2392 a násl. CC). Na úrovni soukromoprávní odpovědnosti je jeho odpovědnost pojímána, jak bylo výše poznamenáno, bipolárně, a to jak v rovině korporátní (založené na vztahu se společností a odpovědnosti za škodu vůči akciové společnosti jako takové, vůči jednotlivým akcionářům nebo třetím, přímo poškozeným, subjektům, např. věřitelům), tak v rovině pracovníprávní²⁸. *Direttore generale* tedy může čelit různým žalobám (a to kumulativně nebo alternativně)²⁹. Pouze pro úplnost je nutné uvést, že odpovědnost společná s členy správní rady - “*amministratori*” - je odpovědností solidární.

Z uvedeného zcela jasně vyplývá, že generální ředitel není statutárním orgánem, pouze jakýmsi zástupcem, příkazníkem, který však nese odpovědnost obdobně (možná i šířeji, resp. rozmanitěji) jako statutární orgán společnosti, se kterým je v úzkém kontaktu. Italská doktrína se také zabývala jeho odlišením od prokuristy (*institute*), jakožto zástupce společnosti. Většinově dospěla k tomu, že generálního ředitele odlišuje především to, že může být ustanoven pouze pro plnění úkolů vnitřního směřování společnosti a zbaven tak pravomoci zastupovat společnost navenek.³⁰

Je však nutné podotknout, i v návaznosti na dále uvedené, že i italský zákonodárce připouští možnost volit *direttore generale* valnou hromadou, a to v návaznosti na úpravu této pravomoci obsažené ve stanovách.³¹

Alternativou vůči generálnímu řediteli je vytvoření³² výkonného výboru („*comitato esecutivo*“), který bude složen z členů CdA pověřených výkonem běžné, každodenní správy společnosti, tzv. *amministratori delegati* (čl. 2381 CC)³³.

Je tedy zcela zřejmé, že italský přístup je blíže klasickému pojetí monistického systému, resp. pozici správní rady a generálního ředitele.

---

²⁸ Documenti Ariseia, documento n.38, La responsabilità-degli organi di amministrazione nella riforma del diritto societario, s. 18, [on-line] dostupný na <http://www.irdcec.it/system/files/imce/aree-tematiche/ari/docari38c.pdf>, citováno 10.08.2014.

²⁹ Není bez zajímavosti, že v případě žaloby pracovníprávní není oproti žalobě vycházející z korporátního vztahu se společností (na základě 2396 CC) podrobena schválení prostřednictvím usnesení valné hromady.

³⁰ CAMPOBASSO, G.F. *Diritto commerciale 2, Diritto delle società*. 6. Vydání. Torino: UTET, 2008 s. 388, ISBN 978-88-598-0035-4.

³¹ Stanovy tedy mohou určit, zda taková pravomoc svědčí správní radě či valné hromadě. Je předmětem doktrinního sporu, zda mohou členové správní rady zvolit generálního ředitele i při absenci výslovné úpravy ve stanovách a pokud tak učiní, tak jaký bude odpovědnostní režim takového generálního ředitele.

³² Na základě úpravy ve stanovách (*statuto*) nebo rozhodnutí valné hromady.

³³ Italská doktrína generálního ředitele a *amministratori delegati* označuje souhrně pojmem “*capo azienda*” (tj.“vedoucí podniku”).

3) Kdo jmenuje či volí?

Jeden ze základních interpretačních problémů spojených se vznikem, resp. zánikem funkce statutárního ředitele, je otázka orgánu obchodní korporace oprávněného volit či odvolávat statutárního ředitele. *Prima facie* se může zdát tato otázka, resp. odpověď na ní prostá, jelikož ustanovení § 463 odst. 1 ZOK stanoví, že statutárním orgánem společnosti je statutární ředitel jmenovaný správní radou. Při komplexním pohledu ovšem objevíme nekoherentnost ZOK, který v ustanovení § 421 odst. 2 písm. e) do působnosti valné hromady svěřuje volbu a odvolání členů představenstva nebo statutárního ředitele (pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě). Sám zákonodárce (záměrně či omylem) tedy konkurenčně svěřuje tutéž pravomoc dvěma orgánům korporace. Určité interpretační úskalí nás ovšem čeká i v „jasném“ ustanovení § 463 odst. 1 ZOK, ten totiž hovoří toliko pouze o „jmenování“ statutárního ředitele a nikoliv již o jeho odvolání. Při řešení této obtíže (pohlížíme-li na ni izolovaně) se můžeme po gramatickém výkladu dotčeného ustanovení uchýlit i k výkladu logickému, tj. pokud někdo jmenuje člena orgánu korporace, pak je oprávněn i jej odvolat a dojít tak k závěru, že správní radě je svěřena i pravomoc odvolat statutárního ředitele. Nadále však před námi stojí obtíž s „konkurujícím“ ustanovením § 421 odst. 2 písm. e) ZOK, které můžeme dále podpořit explicitním vyjádřením zákonodárce, který v ustanovení § 460 odst. 2 ZOK stanovil, že do působnosti správní rady náleží jakákoliv věc, ledaže ji ZOK svěřuje do působnosti valné hromady. Na podporu teze pravomoci valné hromady lze také uvést ustanovení § 397 odst. 2 ZOK, které stanoví, že volbou systému vnitřní struktury nejsou dotčena ustanovení tohoto zákona, ledaže ZOK stanoví jinak³⁴. V neposlední řadě je dalším argumentem, pro přiřknutí pravomoci volit a odvolat statutárního ředitele valné hromadě, ustanovení § 456 odst. 1 ZOK, které vztahuje ustanovení upravující představenstvo na statutárního ředitele a představenstvo je právě voleno/odvoláváno valnou hromadou, neurčí-li stanovy jinak.

Podle názoru J. Dědiče s J. Lasákem je zmínka o statutárním řediteli v ustanovení § 421 odst. 2 písm. e) ZOK pouhý legislativní omyl a již ze samotné speciálnosti a přímočarosti ustanovení § 463 odst. 1 ZOK lze dovodit jeho aplikační přednost. Současně z uvedeného dovozují, že ustanovení § 421 odst. 2 písm. e) ve spojení s § 456 odst. 2 ZOK vyjadřuje pouze možnost svěřit v rámci stanov oprávnění volit a odvolávat statutárního ředitele valné hromadě.³⁵ Na podporu tohoto závěru lze také uvést, že je to právě správní rada, která dle zákonné dikce schvaluje smlouvu o výkonu funkce a lze si jen těžko představit, že o odměně statutárního ředitele za výkon funkce, který byl zvolen valnou hromadou, rozhodovala správní rada, tedy orgán, jenž by (ve světle shora uvedené premisy) se na jeho volbě

³⁴ Lze ovšem také argumentovat, že právě ustanovení § 463 odst. 1 ZOK je tím „jiným ustanovením“.

³⁵ DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 101, obdobně též I. Štenglová in ŠTENGLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2013 s. 723, ISBN 978-80-7400-480-3.

nepodílel.³⁶ V důsledku výše uvedeného závěru by ovšem bez speciální úpravy ve stanovách pozbyli akcionáři přímého vlivu na výběr statutárního orgánu - statutárního ředitele³⁷. Uvedené zajisté nebylo cílem zákonodárce, ale může se jednat o výsledek nechtěného způsobené jistou mírou nedůslednosti zákonodárce.

Podle názoru autora však nelze zcela vyloučit ani výklad³⁸ založený na rozlišení mezi „volbou“ a „jmenováním“. Jmenování by v takovém případě bylo pojímáno toliko pouze jako formální uvedení do funkce s tím, že by byla respektována volba provedená valnou hromadou (§ 421 odst. 2 písm. e) ZOK). Proces ustanovení statutárního ředitele by tak byl procesem „dvoufázovým“ složeným z volby a následného jmenování. Správní rada by tak byla postavena pouze do role formálního „uvaděče do funkce“ statutárního ředitele, resp. jeho schvalovatele (otázkou samozřejmě v takovém případě zůstává nerespektování „volby“ provedené valnou hromadou, resp. jeho případné důsledky). Při preferenci nastíněného výkladu by však samotný proces odvolání měl zůstat „jednofázový“, výlučně v rukách valné hromady. Nastala by tak asymetrie procesu vzniku funkce statutárního ředitele a procesu jeho odvolání. Je však nutné podotknout, že uvedený výklad ovšem naráží na ustanovení § 152 odst. 2 OZ, které stanoví mezi volbu a jmenování rovnítko a dále pak samotný OZ, který používá uvedené termíny *promiscue*³⁹, a nedůsledný je v tomto směru i ZOK, který dokonce i v rámci jednoho ustanovení používá oba pojmy současně.⁴⁰

Shora nastíněnou nejasnost, lze přičítat právě odklonu od „klasického“ monistického modelu, kde nominační pravomoc správní rady vůči řediteli (spíše tedy generálnímu - CEO) vyplývala z jeho postavení jakožto osoby, na kterou je delegována jednatelská pravomoc, která primárně přísluší správní radě. Je to právě

---

³⁶ Lze si jen těžko představit, že by správní rada neodolala možnosti „znepříjemnit“ nechtěnému, možná až vnucenému, statutárnímu řediteli výkon funkce prostřednictvím výše, spíše nízkosti, jeho odměny.

³⁷ V klasickém monistickém systému sice akcionáři nemají přímý vliv na generálního ředitele, ovšem odpovědnost za jeho jednání přejímá správní rada.

³⁸ Autor si je vědom, že tento výklad je založený především na gramatickém výkladu dotčených ustanovení (resp. v rozlišení pojmu jmenování a volby) a nemá oporu v důvodové zprávě k ZOK ani do současnosti publikovaných doktrinárních názorech, ovšem podle autora nelze tento pohled na dotčená ustanovení úplně vyloučit, zvláště s ohledem na „čerstvost“ nové právní úpravy a možnou různorodost postupů právní praxe, a to alespoň do okamžiku prvních judikатурních závěrů. Přestože se autor nedomnívá, že se jedná o výklad, který by měl v praxi převládnout, je nutné ho považovat za výklad možný.

³⁹ Např. v případě spolku nejvyšší orgán spolku volí a odvolává statutární orgán (§ 244 NOZ); u nadace členy správní rady volí a odvolává sama správní rada (§ 365 odst. 1 NOZ) a naopak je jmenuje soud ve stanovených případech (§ 367 odst. 2 NOZ); u ústavu členy správní rady jmenuje a odvolává zakladatel, případně volí a odvolává členy správní rady dozorčí rada, eventuálně sama správní rada (§409 odst. 1 a odst. 2 NOZ) a ředitele volí a odvolává správní rada (§410 NOZ).

⁴⁰ K tomu srovnej ustanovení § 421 odst. 2 písm. e), f) a k), které stanoví, že valná hromada volí a odvolává členy představenstva/dozorčí rady a současně stanoví, že tentýž orgán jmenuje a odvolává likvidátora (kterého v případě společnosti s ručením omezeným valná hromada volí a odvolává - § 190 odst. 2 písm. d) ZOK).

správní rada, která takovouto pravomoc přenáší na jím zvoleného ředitele a nese za tuto skutečnost také odpovědnost⁴¹.

Zdá se tedy, že nejvhodnějším řešením této nejasnosti je přiřknout jmenování statutárního ředitele správní radě s eventuální možnou odchylkou ve stanovách.

S ohledem na vše výše uvedené, lze z pohledu právní praxe doporučit takový postup, kdy je explicitně stanoveno ve stanovách, kterému orgánu je svěřena pravomoc jmenovat (resp. volit) a odvolávat statutárního ředitele.⁴²

4) Jeden nebo více?

Dílčí otázkou bez explicitní zákonné odpovědi také zůstává, zda ZOK připouští existenci (resp. volbu) více statutárních ředitelů. Vyjdeme-li z gramatického výkladu dotčených ustanovení (např. § 456 odst. 1, §463 odst. 1 až 4 ZOK apod.), je zřejmé, že zákonodárce použil pouze jednotného čísla. Nikde v ZOK není statutární ředitel pojímán jako kolektivní orgán, lze mít za to, že ten je v české právní úpravě⁴³ zakotven jako individuální orgán obchodní korporace⁴⁴. Pro opačný názor nespovídá žádná z interpretačních metod⁴⁵. Otázkou je ovšem, zda zákonná úprava statutárního ředitele jakožto ryze monokratického a individuálního orgánu, může být překonána speciální úpravou ve stanovách. Nebo-li, je otázkou, zda dotčená ustanovení, zejména ustanovení § 396 odst. 2 ZOK mají kogentní či dispozitivní povahu. J. Dědič a J. Lasák se kloní k závěru, že s ohledem na statusovou povahu dané otázky⁴⁶ odchylka od zákonné úpravy možná není.⁴⁷ Právě ve světle odlišného postavení statutárního ředitele oproti jiným právním úpravám lze s uvedeným závěrem souhlasit a považovat tak s odkazem na ustanovení § 1 odst. 2 NOZ dotčené ustanovení ZOK za kogentní.⁴⁸

---

⁴¹ Srovnej výše vztah CdA a *direttore generale* a solidární odpovědnost členů CdA a *direttore generale*.

⁴² ŠTENGLLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2013 s. 723, ISBN 978-80-7400-480-3.

⁴³ Oproti například italské právní úpravě, která ovšem vychází v případě „*direttore generale*“ z odlišného pojmání tohoto institutu (viz výše).

⁴⁴ ŠTENGLLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2013 s. 723, ISBN 978-80-7400-480-3.

⁴⁵ Snad vyjma komparativní výkladové metody, která je ovšem obtížně využitelná pro svoji izolovanost a jiné pojetí „výkonného“ ředitele v inspirujících právních rádech.

⁴⁶ Obdobně též B. Havel považující obchodní vedení a jednání za společnost za statusovou otázku *in* HAVEL B., A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu.

Obchodněprávní revue, 2013, č. 6, s. 174.

⁴⁷ DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 102.

⁴⁸ K tomu srovnej PELIKÁN, R., Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích, *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 248.

5) Souběh funkce statutárního ředitele s předsedou správní rady

Zákonodárce v rámci zákonodárné úpravy výslovně připustil splynutí funkce statutárního ředitele s předsedou správní rady⁴⁹. Předseda správní rady je volen z řad členů správní rady a může jím být pouze fyzická osoba⁵⁰. Při distinkci funkcí předsedy správní rady a statutárního ředitele je nadán kontrolní pravomocí⁵¹ vůči statutárnímu řediteli (resp. všem orgánům podřízeným správní radě)⁵². Tato kontrolní pravomoc jako taková zcela logicky *ex lege* vymizí v okamžiku souběhu funkce předsedy správní rady s funkcí statutárního ředitele. Je však otázkou, jaká bude faktická kontrolní působnost „zbylé“ správní rady, když je předsedovi správní rady – statutárnímu řediteli nadále ponechána organizační činnost. S ohledem na povahu správní rady jakožto, mimo jiné, kontrolního orgánu působí matoucím dojmem skutečnost, že ZOK ukládá předsedovi správní rady informovat o svých poznatcích valnou hromadu (§ 462 odst. 1 in fine ZOK). Z logiky uspořádání působnosti orgánů společnosti v monistické struktuře by spíše vyplývalo zakotvení povinnosti informovat správní radu, potažmo oba dva orgány kumulativně. J. Dědič s J. Lasákem jsou v této souvislosti přesvědčeni, že v rámci řádného výkonu funkce by měl o svých zjištěních předseda správní rady informovat také správní radu⁵³. S uvedeným závěrem lze bezesporu souhlasit. Základním výkladovým vodítkem postavení předsedy správní rady-statutárního ředitele je ustanovení § 463 odst. 3 ZOK, které stanovuje aplikační přednost ustanovení zákona o představenstvu.

V této souvislosti je vhodné poznamenat, že v případě splynutí funkcí předsedy správní rady a generálního ředitele (CEO) v jedné osobě je v angloamerickém prostředí zvykem jmenovat *lead independent director (presiding director)*, jehož úkolem je svolávání a organizování oddělených jednání kontrolních ředitelů a tvořit tak protipól silnému CEO. Italské společnosti k tomuto požadavku *corporate*

---

⁴⁹ Ve spojení s možností ustanovit toliko pouze jednočlennou správní radu si je možné představit společnost „reprezentovanou“ pouhou jednou osobou, která bude jak jediným akcionářem, tak předsedou jednočlenné správní rady a zároveň statutárním orgánem. *De facto* tak dojde k absolutnímu potlačení kontrolních mechanismů stanovených korporátním právem. Bude velice zajímavé sledovat, jak na uvedenou možnost ve spojení s odstraněním zákazu řetězení obchodních korporací, zareaguje právní praxe. Uvedená situace, totiž ryze jednočlenná společnost, nemůže v italském právním rámci nastat, jelikož již samotné CdA je zde pojímáno jako pluripersonální orgán s minimálním počtem členů, který lze dovodit z požadavků kladených CC na strukturu CdA a potřeby lichého počtu členů a může oscilovat od pěti do sedmi (v případě vytvoření výkonného výboru – „*comitato esecutivo*“).

⁵⁰ Uvedeným zákonodárce vytváří výjimku z obecného pravidla připouštějícího za členy orgánů obchodní korporace právnické osoby. Důvod tohoto omezení není zcela zřejmý, důvodová zpráva k tomuto mlčí a ani v případě kolektivních orgánů dualistického modelu akciové společnosti (dozorčí rada, představenstvo) není pro jejich předsedu uvedené omezení zakotveno.

⁵¹ Koexistující vedle kontrolní působnosti správní rady jako celku.

⁵² Srovnej italskou úpravu, kde si CdA si ze svého středu volí předsedu, kterému je podle ustanovení článku 2381 odst. 1 CC svěřena především organizační působnost – svolává CdA, koordinuje její činnost, stanoví pořad jednání CdA a oproti české právní úpravě mu není svěřena působnost kontrolní, a to s ohledem na existenci Cocoge – orgánu nadaného kontrolní pravomocí.

⁵³ DĚDIČ Jan, LASÁK Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 68.

governance přistupují značně chladně, a to i přesto, že je uvedený postup doporučen italskou burzou cenných papírů⁵⁴.

Závěr

Záměrem tohoto příspěvku bylo stručně popsat obligatorně zřizovaný orgán akciové společnosti, která zvolila monistický systém podle ZOK a upozornit na některé interpretační potíže. Současně je proveden drobný exkurz⁵⁵ do italské právní úpravy, která je označována samotnými autory jako jedno z inspiračních východisek ZOK, a poukázat na některé aspekty, odlišující „inspirující“ právní řád od toho „inspirovaného“. Český zákonodárce (a obdobně i italský) koncipuje výslovnou právní úpravu monistického systému dosti minimalisticky a využívá především odkaz na jimi preferovaný systém řízení⁵⁶. Uvedený postup sebou přináší různá interpretační úskalí, na která se pokouší tento článek upozornit a jejichž řešení je jak úkolem právní teorie, tak i právní praxe. A bude to právě právní praxe, která ukáže popularitu monistické struktury v korporátní sféře, tj. zda ji čeká aplikační boom nebo paběrkování, tak jak tomu je v případě italském. Zajímavé také bude sledovat, které typy akciových společností budou tento systém využívat, zda ty malé až střední, rodinného charakteru (vedeny snahou o nižší personální náročnost) nebo naopak ty středně velké s různými investičními zájmy, jak je tomu třeba ve Spojených státech amerických. Doufejme, že i tento příspěvek přispěje k uvážení všech aspektů monistického systému při provádění jeho volby.

Literatura:

Monografie a odborné články:

- [1] DĚDIČ Jan, LASÁK Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 68
- [2] ŠTENGLLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2013 s. 723, ISBN 978-80-7400-480-3
- [3] DĚDIČ J., LASÁK J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 102
- [4] PELIKÁN, R., Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích, *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 248
- [5] HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN: 978-80-7208-923-9, s. 179

---

⁵⁴ ASTORI, R., BOSETTI, L. Crisi economica e modelli di corporate governance, s. 25, [on-line], dostupný na <http://www.unibs.it/sites/default/files/ricerca/allegati/Paper97.pdf> citováno 17.8.2014

⁵⁵ Tento exkurz nelze bát jako vyčerpávající a je zcela zřejmé, že se nedotkl dalších otázek souvisejících s monistickým systémem řízení a kontroly, avšak rozsáhlejší komparace by přesáhla rozsahové možnosti tohoto příspěvku.

⁵⁶ V případě italského zákonodárce se převážně odkazuje na systém tradiční a český zákonodárce naopak použil odkaz na dualistický systém řízení.

- [6] ŠTENGLLOVA, I., HAVEL, B. CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2013 s. 723, ISBN 978-80-7400-480-3
- [7] CAMPOBASSO, G.F. *Diritto commerciale 2, Diritto delle società*. 6. Vydání. Torino: UTET, 2008 s. 388, ISBN 978-88-598-0035-4
- [8] ČERNÁ, S., Obchodní právo. Akciová společnost, díl 3. ASPI Praha. 2006, s. 219, ISBN 80-7357-164-1
- [9] HAVEL B., A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 174
- [10] HÁMORSKÁ, A., Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci, *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 253

Internetové publikace

- [1] Documenti Ariseia, documento n.67, Il Sistema di amministrazione e controllo monistico, s. 8, [on-line] dostupný na <http://www.irdcec.it/system/files/imce/aree-tematiche/ari/docari67.pdf>, citováno 10.08.2014
- [2] Documenti Ariseia, documento n.38, La responsabilità-degli organi di amministrazione nella riforma del diritto societario, s. 18, [on-line] dostupný na <http://www.irdcec.it/system/files/imce/aree-tematiche/ari/docari38c.pdf>, citováno 10.08.2014
- [3] ASTORI, R., BOSETTI, L. Crisi economica e modelli di corporate governance, s. 22, [on-line], dostupný na <http://www.unibs.it/sites/default/files/ricerca/allegati/Paper97.pdf> citováno 17.8.2014)
- [4] KUNZ, P. V. Swiss Corporate Governace – an Overview, 2010, s. 107 [on line] dostupné na : http://www.iwr.unibe.ch/content/e7137/e7138/e8539/e8655/099-134KUNZ_ger.pdf , citováno 13.8.2014

Praha, říjen 2014

Lektorovali: JUDr. Miroslav Jandoš
České dráhy, a.s.

Mgr. Jozef Szmuda
České dráhy, a.s.